

*Костенко Юлія Олександрівна,
кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри господарського
та адміністративного права,
Донецький національний університет
імені Василя Стуса*

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОГРАМИ EU4PFM З СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ

Анотація. В роботі звернено увагу на окремі положення програми з управління державними фінансами в Україні EU4PFM, прийнятої 18 червня 2019 року Центральним агентством з управління проектами (СРМА, Литва), Представництвом Європейського Союзу в Україні спільно з Міністерством фінансів України, ДПС України, ДМС України з виділенням низки досягнутих результатів та запланованих заходів.

Ключові слова: державні фінанси, фіскальна дисципліна, податкові органи.

Ефективне реформування системи управління публічними фінансами є основним підґрунтям реалізації державної політики та досягнення цілей сталого розвитку, що реалізується, зокрема, шляхом підтримки загальної фіскальної дисципліни, стратегічного розподілу бюджетних коштів та надання адміністративних послуг.

18 червня 2019 року Центральним агентством з управління проектами (СРМА, Литва), Представництвом Європейського Союзу в Україні спільно з Міністерством фінансів України, ДПС України, ДМС України було впроваджено програму з управління державними фінансами в Україні (EU4PFM) [1]. В межах реалізації цієї програми було досягнуто низку важливих результатів, зокрема:

- затверджено Концептуальні напрями реформування системи органів, що реалізують державну податкову та митну політику, які, серед іншого враховують EU Customs blueprints;
- розроблено та затверджено Дорожню карту приєднання України до спільної транзитної процедури ЄС/ЄАВТ [2];
- впроваджено План дій BEPS («BEPS» від англ. «Base erosion and Profit Shifting» – це міжнародний проект Організації економічного співробітництва та розвитку та країн G20 з розробки заходів протидії роз-

миванню бази оподаткування та виведенню прибутку з-під оподаткування). Україна приєдналася до цього проекту ще 1 січня 2017 року, що обумовлене потребою розробки багатостороннього єдиного механізму боротьби з агресивним податковим плануванням, спрямованим на штучне зменшення бази оподаткування та переміщення оподаткованого прибутку до низькоподаткових юрисдикцій [3];

- ратифіковано угоду по MLI [4];
- приєднано до Конвенції про процедуру спільного транзиту [5];
- запроваджено інститут авторизованого економічного оператора (АЕО), що сприяє наближенню митного законодавства України до європейських стандартів з метою спрощення та полегшення міжнародної торгівлі, забезпечення їх участі як конкурентоспроможних у формуванні безпечних ланцюгів постачання [6];
- узгоджено з Європейською комісією та запроваджено низку заходів щодо захисту прав інтелектуальної власності [7] тощо.

Компоненти Програми EU4PFM в цілому спрямовані на підтримку податкових та митних реформ, а також розбудову потенціалу з управління державними фінансами, зокрема у сфері ІТ та HR. На їхнє втілення ЄС виділено 29,5 млн. євро. Загальний бюджет програми становив 55 млн євро, а завершення реалізації її заходів було заплановано на 2022 рік. Проте, через військову агресію РФ проти України вітчизняна економіка функціонує в умовах безпрецедентних безпекових викликів, що, в свою чергу накладає й свій відбиток на реалізацію низки реформ в межах проекту EU4PFM, який дотепер триває.

На сьогодні програма EU4PFM підтримує реформи у сфері адміністрування податків та зборів, які сприятимуть зміцненню інституційних та організаційних можливостей українських установ у впровадженні та реалізації сучасної стратегії дотримання податкового законодавства, спрямованої на просування концепції добровільної сплати податків; аналіз та вдосконалення бізнес-процесів у податковій та митній службах; розширення можливостей для України стягувати податки з податкової бази, зокрема, через поліпшення обміну податковою інформацією з іншими країнами та шляхом запобігання ухилянню від оподаткування; продовження гармонізації податкового та митного законодавства до законодавства ЄС та кращих світових практик, а також покращення інституційних та організаційних можливостей податкової та митної служб. Як зауважує Тетяна Кірієнко: «...роль наших міжнародних партнерів надзвичайно важлива у контексті допомоги у реалізації сучасних ІТ-

рішень та забезпечення нас експертною допомогою за багатьма напрямками реформування ДПС, зокрема, у створенні автоматизованої системи управління ризиками, системи е-аудит, підсистеми роботи з податковим боргом тощо.» [8]. В цьому контексті йдеться саме про Компонент 3 зазначеної вище програми.

Хотілося б звернути увагу на один із основних запропонованих податкових важелів – запровадження стратегії управління щодо дотримання податкової дисципліни «комплаєнсу» в системі податкових органів України. Вбачається, що останній виведе відносини з платниками на новий рівень, який ґрунтується на довірі та партнерстві, а також надасть змогу мінімізувати ризики порушення платниками вимог податкового законодавства, підвищити рівень податкової дисципліни, допомогти платникам уникнути найбільш поширених помилок у майбутньому, максимально спростити подання звітності та сплату податків, спільно вирішувати проблеми й усувати перешкоди у забезпеченні стабільного розвитку економіки.

Необхідність формування іміджу ДПС як сервісної служби європейського зразка з високим рівнем довіри у суспільстві вимагає підвищення податкової культури та впровадження «податкового комплаєнсу» над чим і працює ДПС спільно з міжнародними експертами. Стратегією реформування системи управління державними фінансами на 2022–2025 роки [9] у структурі ДПС створено відповідний підрозділ з організації комплаєнсу в податковій службі. Окрім цього, впровадження системи управління податковими комплаєнс-ризиками є одним із заходів, визначених для податкових органів Національною стратегією доходів до 2030 року прийнятою Урядом 27 грудня 2023 року [10].

Так, «комплаєнс» в перекладі з англійської означає відповідність, згоду. Фактично йдеться про забезпечення відповідності законодавства і міжнародних норм шляхом розробки та дотримання певних внутрішніх політик і процедур. Безпосередньо податковий комплаєнс пов'язано із комплексом мотивів та стимулів платників податків, які спонукають їх дотримуватись вимог податкового законодавства.

Стимулювання добровільної сплати податків неможливо без надання якісних послуг, зручного процесу звітування та ефективного адміністрування. Аналітична робота податківців орієнтована на ризикових платників, що дозволяє забезпечувати належний процес реагування на правопорушення податкового законодавства. Одним із основних елементів системи податкового комплаєнса є ідентифікація та оцінка податкових ризиків.

Компласнс-ризика – це потенційні втрати і юридичні санкції через недотримання законів або правил. Проведення ідентифікації та оцінки ризиків є необхідною попередньою роботою, яка проводиться перед виконанням основного завдання – мінімізацією ризиків. Якщо ж контроль податкових ризиків недостатній, то це може призвести до вкрай негативних наслідків: зниження вартості бізнесу, значної переплати податків, адміністративної та кримінальної відповідальності.

Розрізняють зовнішні (пов’язані зі зміною законодавства) і внутрішні ризики (обумовлені відновленням персоналу, впровадженням або модернізацією інформаційних систем, появою нових технологій, запровадженням нових видів товарів, реорганізацією компанії, розширенням ринків збуту тощо); за рівнем (низький, середній, високий, дуже високий); за критерієм ймовірності (певні, дуже ймовірні, можливі, мало ймовірні, рідкісні). Оцінка ризиків потрібна для того, щоб чітко з’ясувати, які ризики можна ігнорувати, а які – в жодному разі ні. Наприклад, перетин критерію ймовірності «дуже ймовірні» і критерію наслідків «критичні» дає дуже високий ризик, який необхідно обов’язково врахувати і за можливості мінімізувати. Ранжування за наслідками може враховувати такі наслідки ризиків, як: ризик донарахування податків, штрафів, пені; ризик посилення податкового контролю; ризик втрати репутації; ризик ліквідації бізнесу.

Таким чином, мета податкового компласнсу – передбачити й запобігти проблемам під час податкових перевірок, знайти можливість значно знизити податкові ризики, допомогти платникам уникнути найпоширеніших помилок податкового законодавства у майбутньому та стимулювати бізнес до добровільної сплати податків. Це шлях до якісних змін у підходах до податкового адміністрування та підвищення довіри до податкових органів платниками. Саме на законодавчому рівні має бути чітко визначено всі елементи системи податкового компласнсу. Перше за все стосовно ризиків високого і дуже високого ступеню та підприємств, які працюють в зоні дії трансферного ціноутворення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Щодо Проекту EU4PFM. URL: Веб-сайт EU4PFM.
2. Дорожня карта приєднання України до спільної транзитної процедури. URL: (ligazakon.net).
3. План дій BEPS: ключові аспекти для України. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/2020_BEPS.pdf.

4. Про ратифікацію Багатосторонньої конвенції про виконання заходів, які стосуються угод про оподаткування, з метою протидії розмиванню бази оподаткування та виведенню прибутку з-під оподаткування: Закон України від 28.02.2019 р. № 2692-VIII. URL: (rada.gov.ua)_

5. Конвенція про процедуру спільного транзиту. URL: (rada.gov.ua)_

6. Про внесення змін до Митного кодексу України щодо деяких питань функціонування авторизованих економічних операторів: Закон України від 02.10.2019 р. № 141-IX. URL: (rada.gov.ua)_

7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав інтелектуальної власності: Закон України від 20.03.2023 р. № 2974-IX. URL: (rada.gov.ua)_

8. Корнієнко Т. Щодо впровадження нових проєктів. URL: (tax.gov.ua)_

9. Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2022–2025 роки: Розпорядження КМУ від 29.12.2021 р. № 1805-р. URL: (rada.gov.ua)_

10. Про схвалення Національної стратегії доходів до 2030 року: Розпорядження КМУ від 27.12.2023 р. № 1218-р. URL: (rada.gov.ua)_

*Шувалова Тетяна Олександрівна,
суддя Донецького окружного
адміністративного суду*

СУДОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ УЧАСНИКІВ МИТНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Анотація. Наукова робота присвячена окремим аспектам захисту прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб, як учасників митних процедур під час розгляду адміністративної справи у суді. Уточнено поняття та виділено ознаки митного спору, як публічно-правового. Розглянуто особливості вирішення спорів з приводу оскарження рішень, дій чи бездіяльності митних органів щодо визначення коду товару за УКТЗЕД.

Ключові слова: митний спір, адміністративне судочинство, захист прав.

Основною формою вирішення митних спорів залишається звернення фізичних та юридичних осіб – учасників митних процедур до адміністративного суду з метою захисту порушених прав та законних інтересів.

Динаміка розгляду митних спорів у судовому та адміністративному порядку свідчить про те, що саме судова процедура розглядається учасниками митних відносин як найбільш ефективний засіб захисту поруше-